Valiokunnan lausunto YmVL 1/2020 vp– E 61/2019 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys:EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys:EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019 (E 61/2019 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- EU-erityisasiantuntija Johanna Kentala-Lehtonen, valtioneuvoston kanslia
- asiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö
- ympäristöneuvos Kristiina Niikkonen, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Marjo Nummelin, ympäristöministeriö
- professori Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- toimitusjohtaja Jouni Keronen, Climate Leadership Coalition ry
- asiantuntija Heidi Lettojärvi, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- vastuullisuusasiantuntija Elina Kamppi, Finanssiala ry
- metsäjohtaja Karoliina Niemi, Metsäteollisuus ry
- suojeluasiantuntija Hanna Aho, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- BIOS-tutkimusyksikkö
- Energiateollisuus ry
- Finnwatch ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- WWF Suomi

Valmis
5.1

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Tiedonanto korostaa, että vihreän kehityksen ohjelma on EU:n taloudellisen kasvun strategia, jota tarvitaan sekä maapallon että ihmisten terveyden edistämiseksi. Sillä vastataan ilmastohaasteeseen ja luodaan kasvua sekä uusia työpaikkoja.

UUSIEN POLITIIKKOJEN SUUNNITTELU

EU:lle kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet vuosiksi 2030 ja 2050

Komissio tekee esityksen Euroopan ilmastolaista maaliskuuhun 2020 mennessä.Tarkoituksena on asettaa 2050 ilmastoneutraalisuustavoite lakiin ja esittää ne välttämättömät elementit, joita tarvitaan tehokkaaseen ja oikeudenmukaiseen siirtymään. EU:n ilmastoneutraalisuustavoitteesta 2050 sovittiin joulukuun 2019 Eurooppaneuvostossa. Komissio on käsitellyt vuoden 2050 tavoitteita laajasti marraskuussa 2018 antamassaan tiedonannossa Puhdas maapallo kaikille ja hahmotellut polkuja 2050 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi (E 100/2018 vp).

Kesällä 2020 komissio esittää kattavan suunnitelman EU:n 2030 tavoitteen nostamisesta vähintään 50%:in ja kohti 55%:a vastuullisella tavalla. Tätä edeltävät sidosryhmäkuulemiset ja kattava vaikutustenarviointi. Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio esittää kaikkien 2030 tavoitteen kasvattamiseen liittyvien lainsäädäntötoimien tarkistamista, mukaan lukien päästökauppaa, taakanjakoa sekä maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsänhoitoa (LULUCF) koskevat säädökset, energiapuolella myös mahdollisesti energiatehokkuus- ja uusiutuvan energian direktiivien tarkistamiset, sekä liikennepuolella henkilö- ja pakettiautojen CO2-päästöjä koskevien standardien tarkistaminen.

Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio tekee ehdotuksen energiaverodirektiivin tarkistamisesta ja vuonna 2021 valituille sektoreille sovellettavasta hiilen rajamekanismista (hiilitulli).

Komissio laatii uuden EU:n strategian ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi vuonna 2020/2021. Tiedonannon mukaan sopeutumistoimien tehostaminen, ilmastoriskien vahvempi hallinta ja ilmastokestävyyttä tukevat investoinnit ovat tarpeen ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Puhdasta, kohtuuhintaista ja toimitusvarmaa energiaa

Komissio arvioi olemassa olevien toimien riittävyyttä hyödyntäen kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia jotka jäsenvaltiot toimittivat vuoden 2019 loppuun mennessä. Ilmastokunnianhimon tason uudelleenarviontiin liittyen komissio esittää kesällä 2021 myös energiatehokkuus- ja uusiutuvan energian direktiivien tarkistamisesta.

Jotta siirtymä ilmastoneutraaliuteen saavutetaan kustannustehokkaasti, komissio edistää älykästä sektorien yhteenliitäntää ja infrastruktuuria. Komissio esittää kesällä 2020 strategian poikkihallinnollisen kokonaisnäkemyksen kehittämiseksi. Komission mukaan myös energiainfrastruktuu-

rin lainsäädäntökehikko tulee päivittää vastaamaan ilmastoneutraaliustavoitetta, jotta lainsäädäntö tukisi innovatiivisen teknologian ja infrastruktuurin käyttöönottoa. Komissio tulee ehdottamaan energiainfrastruktuuriasetuksen uudelleenlaadintaa vuonna 2020. Lisäksi komissio edistää kaasusektorin vähähiilisyyttä.

Teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen

Komission tavoitteena on, että ilmastoneutraali kiertotalous luo vahvan perustan maaliskuussa 2020 julkaistavalle EU:n teollisuuspolitiikkastrategialle. Strategialla edistetään teollisuuden murrosta kohti vihreää ja digitalisaatioon perustuvaa sekä työpaikkoja luovaa kestävää taloutta, jossa on edelläkävijämarkkinat ilmastoneutraaleille ja kiertotalouden mukaisille tuotteille. Komissio aikoo myös ehdottaa toimia, joilla tuetaan teräksenvalmistusprosessin muuttamista hiilettömäksi vuoteen 2030 mennessä.

Kiertotalouden toimintasuunnitelma julkaistaan samaan aikaan teollisuuspolitiikkastrategian kanssa, maaliskuussa 2020. Strategia sisältää elinkaareltaan kestäviä tuotteita koskevan aloitteen ja sen toimenpiteet keskitetään paljon resursseja käyttäville aloille kuten tekstiili-, rakennus-, elektroniikka- ja muovialoille. Komissio aikoo vahvistaa muovistrategian toimeenpanoa ja mm. panostaa toimenpiteisiin, joilla puututaan tarkoituksellisesti lisättyihin mikromuoveihin ja tahattomiin muovipäästöihin. Kaikkien EU:n markkinoilla olevien pakkausten tulisi olla uudelleenkäytettäviä tai kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi komissio aikoo laatia sääntelykehyksen biohajoaville ja biopohjaisille muoveille.

Yhtenä tavoitteena on löytää keinoja, joilla kannustetaan yrityksiä tarjoamaan uudelleenkäytettäviä, kestäviä ja korjattavia tuotteita sekä luoda kuluttajille paremmat mahdollisuudet valita sellaisia. Komissio korostaa luotettavan, vertailukelpoisen ja todennettavissa olevan tiedon ja digitalisaation keskeisiä rooleja. Komissio aikoo arvioida korjauttamisoikeuden tarvetta sekä tarvetta rajoittaa laitteiden suunniteltua vanhenemista. Myös uudet liiketoimintamallit, vihreät julkiset hankinnat ja kierrätysraaka-aineiden markkinoiden ja jätteiden kierrätyksen edistäminen mainitaan osana kiertotaloutta.

Komissio aikoo esittää lainsäädäntöä akkuja koskevan strategisen toimintasuunnitelman ja kiertotalouden tukemiseksi lokakuussa 2020. Tavoitteena on varmistaa turvallinen, kestävä ja kiertotalouden mukainen arvoketju kaikkien akkujen osalta. Komissio aikoo harkita palautusjärjestelmien tukemista tarpeettomiksi käyneille elektronisille laitteille.

Komissio aikoo ehdottaa EU:n mallia jätteen erilliskeräystä varten ja laatii ehdotuksia jätelainsäädännön uudistamiseksi. Lisäksi komissio tulee tarkistamaan jätteiden siirtoja koskevia sääntöjä, jotta jätteitä ei enää vietäisi EU:n ulkopuolelle.

Rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla

Komission tavoitteena on rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla. Komissio katsoo, että rakennuskannan vuotuinen kunnostusaste olisi vähintään kaksinkertaistettava, jos EU haluaa saavuttaa energiatehokkuus- ja ilmastotavoitteensa. Energiaköyhyyden vähentämisen lisäksi kunnostustoiminta myös piristäisi rakennusalaa ja tarjoaisi mahdollisuuden

tukea pk-yrityksiä ja paikallista työllistymistä. Komissio aikoo valvoa tiukasti sitä, että rakennusten energiatehokkuuteen liittyvää lainsäädäntöä noudatetaan mm. arvioimalla vuonna 2020 jäsenvaltioiden pitkän aikavälin peruskorjausstrategiat. Komissio aikoo myös käynnistää valmistelut rakennusten päästöjen sisällyttämiseksi Euroopan päästökauppajärjestelmään osana laajempia toimia, joilla pyritään varmistamaan, että eri energialähteiden hinnat ovat suhteessa niiden energiatehokkuuteen.

Komissio aikoo tarkistaa rakennustuoteasetusta. Tavoitteena on varmistaa, että uusien rakennusten ja rakennusten kunnostamisen suunnittelu vastaa kaikissa vaiheissa kiertotalouden periaatteita ja johtaa rakennuskannan digitalisaatioon ja ilmastokestävyyteen. Komissio ehdottaa uuden kunnostusaloitteen valmistelemista yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuonna 2020. Sen osana luotaisiin yhteistyöfoorumi ja kehitettäisiin innovatiivisia rahoitusjärjestelyjä InvestEU –ohjelma puitteissa. Komissio pyrkii myös poistamaan kansallisia sääntelyesteitä, jotka jarruttavat energiatehokkuusinvestointeja.

Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtymisen nopeuttaminen

Komissio aikoo laatia strategian kestävästä ja älykkäästä liikenteestä vuonna 2020. Komissio aikoo antaa useita liikenteen päästöjen vähentämistä edistäviä lainsäädäntöehdotuksia, esimerkiksi uudet CO_2-raja-arvot henkilö- ja pakettiautoille sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfrastruktuuria koskevat vaatimukset. Komissio aikoo ehdottaa myös toimenpiteitä rautatie- ja sisävesiliikenteen kapasiteetin parantamiseksi ja yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan kehittämiseksi. Lisäksi komissio aikoo ehdottaa päästökaupan laajentamista merenkulkuun ja lentoliikenteen päästökaupan ilmaisjaon vähentämistä sekä arvioida tieliikenteen sisällyttämistä päästökauppaan.

Pellolta pöytään: reilun, terveyttä edistävän ja ympäristöystävällisen elintarvikejärjestelmän kehittäminen

Ruuantuotannon ilmasto- ja ympäristötoimilla on tiedonnanossa keskeinen rooli ja yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) ja yhteinen kalastuspolitiikka ovat tässä avainasemassa. Yhteisen kalastuspolitiikan toimilla pyritään kalastuksen kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseen erityisesti herkillä alueilla. Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisessa tavoitellaan kunnianhimoista lähestymistapaa ilmasto- ja ympäristökysymyksiin. Korkeammat ilmasto- ja ympäristötavoitteet toteutettaisiin YMP:n kansallisten strategiasuunnitelmien kautta. Komissio tulee varmistamaan yhdessä jäsenvaltioiden kanssa, että strategiasuunnitelmat heijastelevat täysimääräisesti vihreän kehityksen ohjelman ja keväällä 2020 annettavan Pellolta pöytään -strategian kunnianhimoa.

YMP:n strategiasuunnitelmien tulee johtaa kestävien tuotantomenetelmien käyttöön ja korkeampiin eläinten hyvinvointistandardeihin sekä edistää mm. korkeampaa kunnianhimoa kemiallisten kasvinsuojeluaineiden, lannoitteiden ja antibioottien riskien ja käytön vähentämiseksi. Lisäksi komissio selvittää yhdessä sidosryhmien kanssa tarvittavia lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä em. riskien ja käytön vähentämisen edistämiseksi. Koko elintarvikeketjun kattavan Pellolta pöytään -strategian tavoitteena on lisäksi edistää kestävää ruuan kulutusta ja terveellisen ruuan

saatavuutta. Strategia tulee myös sisältämään aloitteita viljelijöiden aseman parantamiseksi arvoketjussa. Tiedonannossa mainitaan lisäksi pyrkimys kasvattaa EU:n luomuviljelyalaa.

Ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja ennallistaminen

Luontopääoman suojelemiseksi komissio laatii vuoteen 2030 ulottuvan biodiversiteettistrategian (helmi-maaliskuu 2020) sekä sitä täydentävän toimenpidesuunnitelman (2021). Strategiassa linjataan EU:n kannat YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 15. osapuolikokoukseen sekä mm. toimet, joilla biodiversiteetin heikentymisen syihin puututaan EU:ssa.

Komissio valmistelee vuoden 2020 aikana erillisen metsästrategian biodiversiteettistrategiaan pohjautuen. Metsästrategian keskeisinä tavoitteina ovat tehokas metsitys sekä metsien säilyttäminen ja ennallistaminen.

Saasteettomaan ympäristöön tähtäävä nollapäästötavoite

Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteeksi on asetettu myös nollasaasteinen Eurooppa, jota aiotaan edistää mm. toimintasuunnitelmalla nollapäästöistä ilmaan, veteen ja maaperään (2021) sekä suurten teollisuuslaitosten ympäristölainsäädännön uudelleentarkastelulla (2021). Komissio esittää myös kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian, jonka tarkoituksena on suojella kansalaisia ja ympäristöä vaarallisilta kemikaaleilta, kannustaa turvallisten ja kestävien vaihtoehtojen kehittämiseen sekä EU:n kilpailukyvyn parantamiseen.

KESTÄVYYDEN SISÄLLYTTÄMINEN KAIKKIIN EU:N POLITIIKKOIHIN

Pyrkimys vihreään rahoitukseen ja ympäristösijoittamiseen ja oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen

Päästöjen vähentäminen edellyttää merkittäviä investointeja, joiden rahoittaminen edellyttää sekä julkisen että yksityisen sektorin myötävaikutusta. Komission arvion mukaan jo nykyisten 2030 ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttaminen vaatii 260 miljardia euroa lisäinvestointeja vuosittain. Näin ollen komission esittää Sustainable Europe Investment Planin (tammikuu 2020) ja tekee esityksen Just Transition Mechanismista, joka edistää oikeudenmukaista siirtymää. Komissiolle on tärkeää jatkaa MFF-neuvotteluissa tukea korkealle ilmasto- ja ympäristökunnianhimolle sekä Euroopan investointipankin (EIP) ilmastopankkitoimille. EIP:n sekä InvestEU:n tarjoamat mahdollisuudet ovat keskeisiä investointien rahoittamisessa. Vihreän kehityksen ohjelmassa viitataan myös komission aiempiin ehdotuksiin asettaa ilmastotoimien valtavirtaistamisen tavoitteeksi 25 prosenttia EU:n talousarvioon kytkeytyvissä ohjelmissa ja ilmastotavoitteiden edistämiseen uudenlaisilla tulolähteillä EU:n talousarvion tulopuolella (ns. omat varat).

Esitys Just Transition Mechanismista sisältää myös Just Transition -rahaston. Rahastosta saisivat rahaa alueet, jotka ovat eniten riippuvaisia fossiilisista polttoaineista (erityisesti hiili, mutta myös turve ja palava kivi) sekä hiili-intensiivisistä prosesseista. Rahaston hyödyntäminen edellyttää alueellisten strategioiden laatimista, joiden tavoitteena on Pariisin sopimuksen kanssa linjassa oleva siirtymä.

Komissio kertoo päivittävänsä kestävän rahoituksen strategian vuoden 2020 loppupuolella, etenkin kestävien sijoitusten perusteiden vahvistamisen ja niiden tunnistamisen osalta sekä integroimalla ilmasto- ja ympäristöriskit osaksi rahoitusjärjestelmää. Lisäksi komissio aikoo arvioida innovaatio- ja modernisaatiorahastojen roolia osana päästökauppajärjestelmän tarkistusta.

Kansallisten talousarvioiden viherryttäminen ja oikeanlaisten hintasignaalien antaminen

Komission on tarkoitus arvioida ja vertailla jäsenvaltioiden (sekä omia) vihreän budjetoinnin käytäntöjä sekä tarkastella valtiontukisääntöjä ympäristön ja energian osalta, jotta ne olisivat linjassa vihreän kehityksen ohjelman kanssa. Komissio toteaa, että arvonlisäverokantoja koskeva direktiiviehdotus tulisi hyväksyä neuvostossa nopeasti, jotta jäsenvaltiot voisivat käyttää arvonlisäverokantoja kohdennetummin kasvavia ympäristönsuojelullisia tavoitteita vastaavasti.

Tutkimustyön hyödyntäminen ja innovoinnin edistäminen

Tiedonanto tunnistaa tutkimuksen ja innovaatioiden keskeisen roolin päästöjen vähentämisessä. Horisontti Eurooppa-ohjelma on tässä tärkeässä roolissa. Komissio painottaa kokeilemista ja eri alojen ja tieteenalojen välistä yhteistyötä vihreän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Datan saatavuus ja yhteen toimivuus ovat myös avainasemassa. Neljä viidestä Horisontti Eurooppa –ohjelman missioaihealueesta vastaa suoraan vihreän kehityksen ohjelmaan. Lisäksi puiteohjelman uudet eurooppalaiset kumppanuudet ovat avainasemassa suurten yhteiskunnallisten muutosten edistämisessä.

Koulutusalan aktivoiminen

Komissio korostaa koulujen, oppilaitosten ja yliopistojen roolia siirtymän onnistumisen edellytysten luonnissa. Ekologisen siirtymän etujen hyödyntämiseen tarvitaan ennakoivaa uudelleen- ja täydennyskoulutusta. Osaamisohjelmaa ja nuorisotakuuta päivitetään, jotta voidaan parantaa työllistettävyyttä vihreässä taloudessa.

Vihreä vala: Vältetään vahinkoa

Komission mukaan kaikkien EU:n toimien ja politiikkojen olisi yhdessä autettava EU:ta menestyksekkäässä ja oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti kestävää tulevaisuutta. Julkisiin kuulemisiin perustuvissa vaikutustenarvioinneissa määritetään toimien sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset. Vaikutustenarvioinnit auttavat tekemään tehokkaita politiikkavalintoja mahdollisimman pienin kustannuksin vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Komission tavoitteena on varmistaa, että kaikki vihreän kehityksen ohjelman aloitteet saavuttavat tavoitteensa mahdollisimman tuloksekkaasti ja mahdollisimman vähällä rasituksella ja että mitkään muutkaan EU:n aloitteet eivät vihreän valan mukaisesti aiheuta vahinkoa. Tätä varten kaikkien säädösehdotusten ja delegoitujen säädösten perusteluihin sisällytetään erityinen osio, jossa selitetään, miten kukin aloite on tämän periaatteen mukainen.

EU EDELLÄKÄVIJÄNÄ

Komissio pyrkii edistämään EU:n roolia kansainvälisten ilmastoneuvottelujen johtajana. EU jatkaa kunnianhimoisen ympäristö-, energia- ja ilmastopolitiikan edistämistä kaikkialla maailmassa.

Komissio näkee, että kauppapolitiikka voi tukea EU:n laajempia ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Kauppasopimuksien osalta tiedonannon keskiössä ovat muun muassa entistä tehokkaampi sopimusten kestävän kehityksen sitoumusten täytäntöönpano. EU:n uusimmat kauppasopimukset sisältävät jo sitoumuksen ratifioida ja tehokkaasti toimeenpanna Pariisin ilmastosopimuksen velvoitteet. Lisäksi komissio tulee esittämään Pariisin sopimuksen noudattamisen sisällyttämistä kaikkiin tuleviin laajaalaisiin kauppasopimuksiin sopimuksen ns. olennaisena osana. Kauppapolitiikan tavoitteena on myös helpottaa ilmastoystävällisten ympäristöhyödykkeiden ja -palveluiden kauppaa.

Tiedonannossa alleviivataan yhteistyötä kolmansien maiden kanssa monialaisissa ilmasto- ja ympäristökysymyksissä. Tähän kokonaisuuteen liittyy muun muassa fossiilisille polttoaineille myönnettyjen tukien reformi G20-sitoumusten mukaisesti.

AIKA TOIMIA – YHDESSÄ: EUROOPPALAINEN ILMASTOSOPIMUS

Komission näkee kansalaisten ja kaikkien sidosryhmien osallistumisen ja sitoutumisen ratkaisevan tärkeänä vihreän kehityksen ohjelman onnistumisen kannalta. Se aikoo käynnistää maaliskuuhun 2020 mennessä eurooppalaiseen ilmastosopimukseen tähtäävän prosessin. Ilmastosopimuksessa hyödynnetään käynnissä olevia komission kansalaiskeskusteluja ja -kokouksia sekä mm. työmarkkinaosapuolten neuvottelukomiteoiden roolia.

Komissio aikoo esittää vihreän kehityksen ohjelman täydennykseksi uuden ympäristöohjelman, johon sisällytetään uusi seurantamekanismi varmistamaan, että Eurooppa kykenee saavuttamaan ympäristötavoitteensa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää myönteisenä komission kokonaisvaltaista tapaa tarkastella EU:n keskeisiä kestävyyshaasteita ja koota niihin liittyvät toimenpiteet yhteen tiedonantoon. Valtioneuvosto kannattaa komission vihreän kehityksen ohjelmassa esittämää ja Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2019 hyväksymää tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelman kautta EU:sta oikeudenmukainen ja hyvinvoiva yhteiskunta vastaa hyvin Suomen hallituksen ja hallitusohjelman tavoiteasetantaa. Tavoitteena on yhteiskunta, jonka nykyaikainen, resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous toimii päästöttömästi vuoteen 2050 mennessä ja jossa huomioidaan luonnonvarojen kestävyys. valtioneuvosto pitää tärkeänä tiedonannon kasvustrategiaa korostavaa ja horisontaalista tulokulmaa, joka koskettaa laajasti kansalaisia ja yrityksiä sekä talouden ja yhteiskunnan eri sektoreita. Valtioneuvosto näkee tarpeellisena, että EU:lle luodaan kasvustrategia, jonka tavoitteena on rakentaa maailman kilpailukykyisin, sosiaalisesti ehein vähähiilinen talous. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden on poikkileikattava ilmastotyötä.

EU:lle kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet vuosiksi 2030 ja 2050

Valtioneuvosto tukee komission kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, jossa vahvistetaan ilmastonäkökohtien integrointi kaikille keskeisille sektoreille. Valtioneuvosto tukee myös EU:n kansainvälistä ilmastojohtajuutta. Valtioneuvosto katsoo, että maaliskuuhun 2020 mennessä annettavassa Euroopan ilmastolaki -ehdotuksessa tulisi vahvistaa EU:n oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi ilmastoneutraalisuus vuoteen 2050 mennessä. Valtioneuvosto korostaa, että ilmastoneutraaliustavoitteen tarkastelu tulee tehdä vertailemalla raportoituja kasvihuonekaasujen päästöjä ja poistumia eli EU:n ilmastoneutraalius saavutetaan silloin kun raportoidut päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin raportoidut poistumat jäsenvaltioissa.

EU:n pitkän aikavälin (2050) tavoitteen saavuttamisen kannalta on tärkeää, että myös lyhyemmän aikavälin tavoitteita tarkastellaan uudelleen. Komissio ehdottaa kesällä 2020 nykyisen 2030 tavoitteen (40 %) kiristämistä. Valtioneuvosto katsoo, että tavoitteen tulisi olla vähintään 55 %. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että uudet päästövähennykset kohdistetaan ensisijaisesti päästökauppasektorille.

On tärkeää, että päästövähennystoimissa edetään nopeasti. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että 2030 ilmastotavoitteen uudelleentarkastelun pohjaksi komissio laatii kattavat vaikutusarvioinnit hyvissä ajoin ennen uusien päästökauppaa, taakanjakoa sekä maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsätaloutta (LULUCF) koskevien lainsäädäntöehdotuksien antamista kesällä 2021. Päästökaupan tulee jatkossakin olla ensisijainen väline energiantuotannon ja teollisuuden päästövähennysten aikaansaamiseksi. Päästökauppaa tulee vahvistaa ja sen soveltamisalan laajentamista selvittää monipuolisesti, esimerkiksi kattamaan kiinteistökohtainen lämmitys ja jäähdytys. LULUCF-asetuksen osalta valtioneuvosto toteaa, että nykyinen asetus ei kaikissa tilanteissa luo kannustetta metsien hiilinielujen vahvistamiselle ja yhtyy komission arvioon, että asetus edellyttää jatkotarkastelua osana EU:n ilmastopolitiikan kokonaistarkastelua. Valtioneuvosto korostaa, että maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilinieluja tulee voida hyödyntää jäsenvaltiokohtaisesti. Sekä maankäyttösektorin että päästökauppaan kuulumattoman ns. taakanjakosektorin osalta valtioneuvosto korostaa toimien kustannustehokkuutta.

Valtioneuvosto kannattaa energiaverodirektiivin uudistamista siten, että direktiivissä otetaan huomioon nykyistä paremmin päästövähennystavoitteet ja tukee hiilidioksidipäästöjen tullimekanismin (hiilitullit) kaltaisten järjestelyjen selvittämistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan kattavasti osaksi eri sektoripolitiikkoja ja että uudella EU:n sopeutumisstrategialla tuetaan jäsenvaltioiden, alueiden ja toimijoiden valmiuksia hallita ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja riskejä.

Puhdasta, kohtuuhintaista ja toimitusvarmaa energiaa

Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen, että energiasektorin päästöjen vähentäminen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Valtioneuvosto kannattaa sektorien integraation lisäämistä ja integraation esteiden poistamista, sillä se mahdollistaa päästöjen vähentämistä kustannustehokkaasti. Uudistettavan energiatehokkuusdirektiivin tulisi kannustaa ensisijaisesti todelliseen energiatehokkuuteen, ei energian kulutuksen rajoittamiseen. Erityisesti energiaintensiivinen teollisuus tarvitsee luotettavaa, kustannuksiltaan kilpailukykyistä ja ilmastoystävällistä energiaa.

Teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen

Jotta vihreän kehityksen ohjelma parantaisi Euroopan kilpailukykyä ja varmistaisi tasapuolisen toimintaympäristön, tarvitaan integroitua lähestymistapaa ja toisiaan tukevia toimenpiteitä useilla politiikka-alueilla. Politiikan johdonmukaisuutta tulisi lisätä etenkin teollisuus- ja kauppapolitiikan, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan, innovaatio- ja tutkimustoiminnan sekä datatalouden ja digitalisaation edistämisen välillä ottaen erityisesti huomioon EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyyden ja sujuvan toiminnan. Valtioneuvosto painottaa, että siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen luo myös merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia ja korostaa entisestään myös pitkäjänteisen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksiin perustuvan tutkimus- ja innovaatiopolitiikan merkitystä. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että EU:n uusi teollisuuspolitiikkastrategia pohjautuu ilmastoneutraalille kiertotaloudelle ja edistää jo alkanutta tuotanto- ja kulutustapojen murrosta kohti kestäviä toimintakäytäntöjä. Energiaintensiivisten alojen saattaminen hiilivapaiksi sekä edelläkävijämarkkinoiden vauhdittaminen ilmastoneutraaleille ja kiertotalouden mukaisille tuotteille on tärkeää.

Valtioneuvosto korostaa digitaalisaatiota ja uusia teknologioita sekä kiertotalouden poikkileikkaavaa roolia ilmastotavoitteiden keskeisenä mahdollistajana. Valtioneuvosto kannattaa kunnianhimoisen kiertotalouden toimintasuunnitelman laatimista ja muistuttaa EU:n biotalousstrategian toimeenpanon roolista. Valtioneuvosto näkee, että kestävän eurooppalaisen biotalouden olisi oltava yksi keskeinen osatekijä vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Komission painotukset kestävään tuotepolitiikkaan sekä paljon resursseja käyttäviin aloihin ovat kannatettavia, samoin muovistrategian toimeenpanon jatkotoimet. Jätteiden kustannustehokasta hyödyntämistä tulee tukea markkinoita avaamalla ja kilpailua lisäämällä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että varmistetaan turvallinen, kestävä ja kiertotalouden periaatteiden mukainen arvoketju kaikkien akkujen osalta. Koska julkisilla hankinnoilla on suuri merkitys, tulee niiden mahdollistavaa roolia edelleen hyödyntää.

Rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla

Valtioneuvosto pitää tervetulleena komission kunnostamiseen kannustavaa aloitetta rakennusalalle ja suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen innovatiivisista rahoitusjärjestelyistä. Valtioneuvosto kannattaa rakennustuoteasetuksen tarkistamista vastaamaan kiertotalouden mukaista rakentamista. Osana aloitetta valtioneuvosto pitää tärkeänä, että puurakentamista edistetään tavalla, joka pienentää rakentamisen hiilijalanjälkeä ja kasvattaa pitkäkestoisten puutuotteiden hiilinielua. Rakennuskannan vuotuisen kunnostusasteen kaksinkertaistaminen on tavoitteena haastava ja korotuksen toimeenpanossa tulisi ottaa huomioon jäsenmaiden väliset erot nykytilanteessa ja energiakorjauspotentiaalissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että korjaamisen lisäksi myös täydennys- ja uudisrakentamisen osalta kannustetaan energiatehokkuuteen, vähähiilisyyteen, ilmastokestävyyteen sekä kiertotalouden mukaiseen rakennusten koko elinkaaren tarkasteluun.

Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtymisen nopeuttaminen

Valtioneuvosto pitää esitettyjä toimienpiteitä liikenteen päästövähennysten aikaansaamiseksi tärkeinä ja kannattaa kestävän ja älykkään liikenteen strategian laatimista. Strategian tulee luoda lii-

kenteen osalta toimenpidepolku, joka mahdollista ilmastoneutraalisuuden saavuttamisen 2050. Liikennesektorilla tarvitaan vahvaa sääntelyä, joka ohjaa pitkäjänteisesti päästöjen vähentämiseen. Valtioneuvosto pitää tarpeellisena autonvalmistajille asetettavien raja-arvojen päivitystä, yhdistettyjä kuljetuksia sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden tuotannon ja jakelun edistämiseen liittyvän lainsäädännön päivittämistä ja eurooppalaisen ilmatilan kehittämistä. Valtioneuvosto kannattaa tehokkaita EUpäästövähennystoimia meriliikenteen päästöjen vähentämiseksi. Päästökaupan laajentaminen meri- ja tieliikenteeseen vaatii huolellisen arvion esityksen sosiaalisista ja kilpailukykyvaikutuksista sekä tehokkuudesta päästövähennyskeinona. Komissionsuunnitelma esittää lentoliikenteen päästökiintiöiden ilmaisjaon vähentämistä on kannatettava. Lisäksi tulisi selvittää lentoliikenteelle asetettava uusiutuvien polttoaineiden sekoitevelvoite EU-tasolla.

Pellolta pöytään: reilun, terveyttä edistävän ja ympäristöystävällisen ruokajärjestelmän kehittäminen

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Pellolta pöytään -strategialla hidastetaan ilmastonmuutosta, suojellaan ympäristöä ja säilytetään biodiversiteettia. Valtioneuvosto katsoo, että maatalouden osalta tiedonannon ilmasto- ja ympäristötoimia tulee toteuttaa yhteisen maatalous politiikan (YMP) kautta kunkin jäsenvaltion olosuhteisiin sopivalla tavalla. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kansallisten strategiasuunnitelmien sisältövaatimukset ovat niiden hyväksymiseen liittyvien viivästysten välttämiseksi mahdollisimman aikaisin jäsenvaltioiden tiedossa ja huomioitavissa suunnitelmien laadinnassa. Valtioneuvosto korostaa, että uusien toimenpiteiden ja lainsäädännön valmistelussa tulisi huomioida YMP:n olemassa olevat tavoitteet ja indikaattorit sekä eri alueiden olosuhteet ja tarpeet. Valtioneuvosto kannattaa tavoitteita, jotka tähtäävät yhteisen kalastuspolitiikan ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston kautta kestävästi tuotetun ja terveellisen ruuan tuotantoon. Kestävän, terveellisen ja kohtuuhintaisen ruoan tulisi olla kaikkien saatavilla ja ruokaturvallisuuden korkea taso tulee säilyttää jatkossakin. Myös kuluttajien mahdollisuuksia saada tietoa ruokien ravintosisällöstä ja ympäristövaikutuksista tulee parantaa.

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että Pellolta pöytään -strategia sisältää toimenpiteitä myös tuottajan aseman parantamiseksi arvoketjussa. Eläinten hyvinvointia tulisi edistää joulukuussa 2019 hyväksyttyjen neuvoston päätelmien mukaisesti ja osana Pellolta pöytään -strategiaa. On tärkeää, että EU edistää myös globaalilla tasolla eläinten hyvinvointia koskevia standardeja ja mikrobilääkeresistanssin vastaista työtä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä tavoitella kasvinsuojeluaineiden käytöstä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien riskien vähentämistä ja haluaa edistää ravinteiden ja lannoitteiden kestävää käyttöä ja turvallisuutta. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että toimia antibioottien käytön ja riskien vähentämiseksi lisätään. Panostusta kuluttajien tietoisuuden lisäämiseksi omien valintojen vaikutuksista tulee jatkaa ja ruokahävikin ehkäisemiseen suunnattuja toimia tulee edelleen vahvistaa ja kehittää. Luomutuotantoa, joka vastaa moniin edellä mainituista tavoitteista, on tärkeää lisätä sekä kotieläin- että kasvituotannossa vastaamaan kulutuksen ja vientimahdollisuuksien kasvua.

Ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja ennallistaminen

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kaikki EU:n politiikat edistävät Euroopan luontopääoman säilyttämistä ja ennallistamista. Valtioneuvosto tukee myös EU:n kansainvälistä johtajuutta luonnon monimuotoisuudessa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä luonnon monimuotoisuustavoitteiden

toimeenpanon vaikuttavuuden lisäämistä yhteisillä ja johdonmukaisilla Euroopan laajuisilla politiikkatoimilla. Valtioneuvosto tukee tarvetta huomioida myös meriluonnon monimuotoisuus ja merialueiden kestävä hallinnointi.

Valtioneuvosto katsoo, että metsiä ja metsäsektoria varten on laadittava vahva, itsenäinen ja kokonaisvaltainen strategia. Strategian tulisi parantaa metsiin ja metsäsektoriin vaikuttavien aloitteiden politiikkajohdonmukaisuutta ja kattaa koko metsäsektorin arvoketju metsien kestävän hoidon ja käytön edistämisestä aina tuotteisiin asti. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että strategia mahdollistaa metsien kestävän hyödyntämisen ja kunnioittaa omaisuudensuojaa samalla kun huolehditaan ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteista. Valtioneuvosto katsoo, että metsästrategian kautta voidaan edistää myös puurakentamista. Strategian tulisi myös huomioida aiempaa paremmin EU:n toiminta kansainvälisissä metsiin liittyvissä prosesseissa. Valtioneuvoston mielestä on tärkeää, että myös yhteisen maatalouspolitiikan toimilla edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelemista

Saasteettomaan ympäristöön tähtäävä nollapäästötavoite

Valtioneuvosto pitää hyvänä EU:n kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian laatimista, joka tukee kemikaalialtistumisen ja kemikaalien aiheuttamien ympäristö- ja terveysriskien vähentämistä sekä edistää innovaatioita. Suomi tukee toimintasuunnitelman laatimista nollapäästöille veteen, ilmaan ja maaperään. Suomelle ovat tärkeitä toimet, joilla edistetään vesistökuormituksen vähentämistä, turvallisia materiaalikiertoja ja tuetaan kiertotaloutta.

Pyrkimys vihreään rahoitukseen ja ympäristösijoittamiseen

Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan huomattavia investointeja, joiden rahoittaminen edellyttää sekä julkisen että yksityisen sektorin myötävaikutusta. Valtioneuvosto tukee komission tavoitteita kestävän rahoituksen osalta. Valtioneuvosto korostaa, että rahoitussektorin vakavaraisuussääntelyn ensisijainen tavoite on niiden toimintaan liittyvien riskien kattaminen ja siten koko rahoitusjärjestelmän vakauden ylläpitäminen. Valtioneuvosto pitää ensisijaisena yksityisten sijoittajien vahvaa panosta vihreisiin investointeihin, koska ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi tarvittava investointien määrä on mittava. Julkisen rahoituksen rooli on vauhdittaa yksityisen rahoituksen suuntautumista vihreisiin kohteisiin sekä omalta osaltaan edistää esimerkiksi päästövähennyksiä tukevia infrastruktuurihankkeita. Valtioneuvosto katsoo, että kestävän rahoituksen ohjelman kriteereiden tulee olla teknologianeutraaleja. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n ympäristö-, ilmasto-, ja biodiversiteettitavoitteet tullaan valtavirtaistamaan julkisten rahoitusohjelmien käytännön toimintaan.

Oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen

Ilmastoneutraaliuteen siirryttäessä on tärkeää ottaa huomioon vaikutukset työllisyyteen ja arvioida toimenpiteiden sosiaalisia vaikutuksia myös työelämän ulkopuolella oleviin. EU:n työllisyysstrategiassa tulee huomioida kansalliset toimet, joilla voidaan torjua työpaikkojen menetyksiä sekä tukea uusien työpaikkojen syntymistä. Näihin toimiin kuuluvat muodollisen koulutuksen ohella työvoimapalvelut, työssä oppiminen sekä työntekijöiden kannustaminen edistämään työpaikalla tapahtuvaa työn kehittämistä ilmastoneutraaliin suuntaan. Valtioneuvosto korostaa

osaamisen, jatkuvan oppimisen, tietojen ja taitojen roolia osana oikeudenmukaista siirtymää ilmastoneutraaliin talouteen.

Sosiaaliseen ulottuvuuteen ja koulutukseen sekä sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien näkökulmien pitäminen mukana on kokonaisuuden kannalta oleellista. Hyvinvointitalousajattelun mukaisesti taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristötoimenpiteiden ja -politiikkojen vaikutukset toisiinsa tulee huomioida paremmin päätöksenteossa. Valtioneuvosto pitääkin hyvänä, että komissio julkaisi 14.1.2020 vihreän kehityksen ohjelmaa täydentävän tiedonannon Vahva sosiaalinen Eurooppa oikeudenmukaisten siirtymien toteuttamiseksi (COM(2020) 14 final).

Tutkimus ja koulutus

Valtioneuvosto pitää haasteellisena sitä, että komissio käsittelee tiedonannossa koulutusta ja tutkimusta erillisinä elementteinä, kun tulevien haasteiden ratkaiseminen ja siirtymä ilmastoneutraaliin kiertotalouteen vaatisi nimenomaan näiden kahden sektorin tiiviimpää yhteistyötä, kuten tutkimuspohjaista opetusta. Valtioneuvosto katsoo, että koulutuksella ja innovaatiotoiminnalla on keskeinen merkitys tarvittavan muutoksen ja siirtymän aikaansaamisessa. Tarvitaan merkittäviä panostuksia innovaatioihin ja osaamiseen. Vihreän kehityksen ohjelman toimeenpanossa tuleekin edistää korkeatasoista tutkimusta, osaamisen kehittämistä, uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä soveltamista kestävyyttä ja kannattavuutta tukeviksi innovaatioiksi.

EU edelläkävijänä

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n tulee aktiivisella ilmastodiplomatialla vaikuttaa EU:n ulkopuolisiin maihin ja tukea niiden ilmastopolitiikkaa. Valtioneuvoston tavoitteena on, että EU:n kauppasopimuksissa otetaan huomioon riittävällä tavalla sopimusten vaikutukset ympäristöön ja kestävään kehitykseen. On myös tärkeää, että ympäristöhyödykkeiden ja - palveluiden kauppaa helpotetaan kauppapolitiikan keinoin. EU:n kauppasopimusten kestävän kehityksen kappaleen määräyksiin tulisi sisällyttää viittaus Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteisiin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission vihreän kehityksen ohjelma, European Green Deal, muodostaa EU:n pääasiallisen politiikkakokonaisuuden globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toteuttamiseksi. Täten on luontevaa, että komissio tarkastelee ohjelmassa kokonaisvaltaisesti EU:n kestävyyshaasteita kooten niihin liittyvät aloitteet yhteen tiedonantoon ja kokonaisuudessa korostuu kestävyyden tarkastelu samanaikaisesti sekä ympäristöllisen että taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyden näkökulmista.

Ympäristövaliokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää kokonaisvaltaista lähestymistapaa myönteisenä katsoen, että komission pyrkimys rakentaa EU:sta vihreän kehityksen ohjelman kautta oikeudenmukainen ja hyvinvoiva yhteiskunta vastaa hyvin myös Suomen hallituksen kansallisia tavoitteita. Suomen Agenda2030 -toimintaohjelman tavoitteena on myös yhteiskunta, jonka nykyaikainen, resurssitehokas, luonnonvarojen kestävyyden huomioon ottava ja kilpailukykyinen talous toimii päästöttömästi vuoteen 2050 mennessä. Agenda2030 -toimintaohjelman

painotusten kanssa yhdenmukaisesti on tärkeää korostaa, että EU:n kasvustrategian tavoitteena on rakentaa maailman kilpailukykyisin ja sosiaalisesti ehein vähähiilinen talous. Tavoitteena on sopeutua ja menestyä teknologisessa kehityksessä, joka muuttaa tuotannon ja teollisuuden rakenteita pysyvästi. Fossiilitalouteen perustuvia työpaikkoja menetetään, mutta uusia saadaan tilalle ja sopeutumista tuetaan aloilla, joilla sopeutuminen on vaikeaa sosiaalisen kestävyyden turvaamiseksi.

Valiokunta korostaa, että tiedonanto on luonteeltaan yleispiirteinen työohjelma, joka kuvaa komission suunnittelemia aloitteita ja niiden aikataulua, mutta ei vielä sisällä niiden yksityiskohtia. Osin se kokoaa yhteen aikaisempia aloitteita tavoitteena niiden uudistaminen. Valtioneuvoston tavoin valiokunta ottaa yksittäisiin aloitteisiin kantaa siinä vaiheessa, kun komissio antaa niistä esityksensä.

Ympäristövaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin keskeisenä prioriteettina EU:n kansainvälistä ilmastojohtajuutta ja ilmastopolitiikan kunnianhimon nostamista siten, että EU:n oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi vahvistetaan ilmastoneutraalisuus vuoteen 2050 mennessä. Vastaavasti vuoden 2030 tavoitteeksi tulisi vahvistaa vähintään 55 %. On tärkeää, että komissio laatii tämän uudelleentarkastelun pohjaksi kattavat vaikutusarvioinnit. Valiokunta toteaa, että komissio antoi vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitetta ja vuoden 2030 vähennystavoitteen kiristämistä koskevan esityksensä ilmastolaiksi 4.3.2020 ja valiokunta ottaa siihen kantaa erikseen.

Valiokunta korostaa, että edelläkävijyys hyödyttää Suomen ja EU:n kilpailukykyä. Globaali siirtymä vähähiiliseen talouteen edellyttää teknologisten innovaatioiden leviämistä laajempaan käyttöön sekä digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämistä. Kun eurooppalainen teollisuus säilyttää asemansa teknologisena johtajana, se säilyttää myös asemansa ja kilpailukykynsä globaalissa taloudessa. Kiristyvät päästövähennysvaatimukset luovat markkinat, jotka kasvavat sitä mukaa kuin päästöjä globaalisti vähennetään yhä enemmän. Sääntelyn johdonmukaisuus ja ennakoitavuus ovat kuitenkin välttämättömiä vakaan investointiympäristön turvaamiseksi toiminnanharjoittajille. Tätä tukisi EU:n laajuisen hiilibudjetin selvittäminen osana EU:n ilmastolakia. Edessä oleva teollinen murros edellyttää toteutuakseen toiminnanharjoittajien ennennäkemättömän mittavia investointeja.

Myös EU:n uusi teollisuuspolitiikkastrategia pohjautuu ilmastoneutraalille kiertotaloudelle edistäen tuotanto- ja kulutustapojen murrosta kohti kestäviä toimintakäytäntöjä. Ympäristövaliokunta korostaa tarvetta lisätä politiikkojen johdonmukaisuutta ja integroitua lähestymistapaa tavoitteiden edistämiseksi muun muassa kauppapolitiikan, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan, innovaatioja tutkimuspolitiikan ja digitalisaation keinoin. Valiokunta korostaa tarvetta laatia kunnianhimoinen EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelma osana siirtymää ilmastoneutraaliin yhteiskuntaan. Osana kiertotalouden edistämistä on tärkeää tarkastella keinoja puuttua luonnonvarojen ylikulutukseen ja kertakäyttökulutuksen pienentämiseen. Kestävän tuotepolitiikan ja vastuullisen kuluttamisen edistäminen sekä EU:n sisämarkkinoilla että kansainvälisesti on vahvasti sidoksissa ilmastokestävyyden vaatimuksiin. Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten arvioinnissa on olennaista huomioida koko elinkaari. Suomella on korkeatasoista osaamista ja innovaatioita kestävän biotalouden edistämiseksi.

Energiasektorin päästöjen vähentäminen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin päästökauppaa ensisijaisena välineenä energiantuotannon ja teollisuuden päästövähennysten aikaansaamisessa ja kannattaa sen vahvistamista ja laajentamisen selvittämistä. Päästökaupan merkitys ohjauskeinona laajenee myös toimintojen sähköistymisen myötä entisestään, joten osa taakanjakosektorin päästöistä siirtyy tätä kautta päästökauppasektorille. Päästökauppa mekanismina tuottaa itsessään kustannustehokkaasti päätetyn tavoitteen, kun päästöoikeuksien määrää systemaattisesti vähennetään, jolloin hintaohjaus toimii. Valiokunta pitää tärkeänä, että päästökauppamekanismin toimintaa jatkossa tarkkaillaan ja tarvittaessa vahvistetaan siten, että päästömarkkinoiden toiminta on linjassa vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen kanssa.

Koska päästökauppa kattaa kuitenkin vain noin puolet päästöistä, toteutetaan päästövähennystavoitteita myös taakanjakosektorilla kirjavin ratkaisuin eri jäsenvaltioissa, jolloin yleinen kustannustehokkuus voi kärsiä. Lisäksi maankäyttöä ja maankäytön muutosta koskevan sektorin (LULUCF) toimintaa ja nielukapasiteettia koskevaa tietopohjaa vasta rakennetaan, eikä hiilinielujen lisäämiseen ole vielä markkinapohjaisia ratkaisuja. Valiokunta katsoo, että EU:n tulisi tarkastella mahdollisuuksia erilaisille kustannustehokkaille politiikkaratkaisuille vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi.

Metsien, maaperän, maatalousmaan ja rannikkokosteikkojen muodostaman luontaisen nielun säilyttäminen ja kasvattaminen on tärkeää ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta, sillä nielun avulla voidaan kumota jäljelle jäävät päästöt niillä aloilla, joilla hiilestä irtautuminen on kaikkein vaikeinta. Maatalousmaalla on merkittävä potentiaali sitoa ja varastoida hiiltä, ja myös metsittämisellä voidaan edelleen lisätä hiilen sidontaa hyödyttäen samalla biodiversiteettiä, maaperää ja vesistöjä. Erityyppisten nielujen toimintamekanismien ymmärtämiseen on tärkeää suunnata tutkimusrahoitusta niihin liittyvän kapasiteetin arvioimiseksi ja käyttöön saamiseksi. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilinieluja tulee voida hyödyntää jäsenvaltiokohtaisesti, sillä metsäpolitiikka on kansallisessa päätösvallassa, vaikka EU yhteisen metsäpolitiikan puuttumisesta huolimatta vaikuttaa välillisesti metsäpolitiikan sisältöön muun muassa ilmasto-, ympäristö- ja energiapolitiikan kautta. Valiokunta yhtyy näkemykseen siitä, että metsiä ja metsäsektoria varten tulee laatia itsenäinen ja kokonaisvaltainen strategia, joka parantaa metsiin vaikuttavien aloitteiden politiikkajohdonmukaisuutta ja mahdollistaa metsien kestävän hyödyntämisen samalla, kun pyritään hiilinielujen vahvistamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä ja turvataan metsäluonnon biodiversiteetin suotuisa kehitys.

Ympäristövaliokunta korostaa valtioneuvoston tavoin EU:n kansainvälistä johtajuutta luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä ja ennallistamisessa. Valiokunta korostaa näkemystä, että luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos kytkeytyvät erottamattomasti toisiinsa, ja niiden aiheuttamiin uhkiin on puututtava yhdessä kaikilla sektoreilla. Hallitusten välisen luontopaneelin IPBESin mukaan luonnon monimuotoisuuden ja sen tuottamien ekosysteemipalveluiden häviäminen on ennennäkemättömän nopeaa. Luonnon köyhtyminen vaikuttaa myös ihmiskunnan hyvinvointiin uhaten muun muassa ruoantuotannon edellytyksiä. Komissio julkaisee lähiaikoina luontopääoman suojelemiseksi erillisen biodiversiteettistrategian, johon valiokunta ottaa kantaa erikseen.

Valiokunnan lausunto YmVL 1/2020 vp

Valiokunta korostaa edelleen valtioneuvoston tavoin, että samanaikaisesti kun EU:n tulee jatkaa ja vahvistaa globaalia ilmastojohtajuutta, tulee selvittää hiilitullien kaltaisten järjestelyjen käyttöönottoa hiilivuotoriskin pienentämiseksi ja hiilidioksidipäästöjen maailmanlaajuisen hinnoittelun edistämiseksi. Myös Maailman kauppajärjestön WTO:n sääntöjä tulisi kehittää hiilivuodon estämiseksi ja vähähiilisten ratkaisujen kysynnän kasvattamiseksi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 12.3.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Niina Malm sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Jouni Kotiaho ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Euroopan unionin komissio antoi tiedonannon ns. Vihreän kehityksen ohjelmasta (European Green Deal) viime vuonna joulukuun puolivälissä. Asianomainen politiikkaohjelma sisältää lähes kaikki politiikkasektorit poikkihallinnollisesti katsoen. Tarkemmin ottaen se sisältää komission suunnitelmat tulevista toimista ja aloitteista muiden muassa liikenteen, yhteisen maatalouspolitiikan samoin kuin vihreän kestävän kehityksen sekä kiertotalouden että muiden ilmastopoliittisten maailmanlaajuisten toimien osalta digitalisaatiota unohtamatta. Mikä pahinta, lähes poikkeuksetta Suomi ja maamme nykyinen istuva hallitus kannattaa kritiikittömästi komission kokonaisvaltaista tapaa tarkastella ilmastopolitiikkaa ja siihen liittyviä kiristystoimia.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä, toisin kuin hallitus, ei voi missään nimessä hyväksyä komission esittämää ja Eurooppa-neuvoston viime vuonna hyväksymää tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin ja päästöttömään talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Samaten olemme voimallisesti eri mieltä siitä, että Euroopan unionin tulisi olla kansainvälinen ilmastojohtaja maailmassa. Emme myöskään valiokuntaryhmänä jaa näkemystä unionin tai maamme hallituksen kanssa lyhyemmän aikavälin vähennystavoitteista vuodelle 2030, sillä näemme ne ehdottomasti liian kireinä (40 %) tavoitteina, joiden ainoa tavoite on heikentää maamme teollisuuden kilpailukykyä entisestään ja samalla kurjistaa maamme kansalaisten elämää. Emme voi olla puoltamassa myöskään tavoitetta siitä, että tuo nykyinen tavoite tulisi olla vähintään 55 %.

Valiokuntaryhmämme on lisäksi huolissaan siitä, että EU aikoo ryhtyä jatkossa yhä enemmässä määrin valvomaan jäsenmaidensa rakentamista. Tarkemmin ottaen tämä aiotaan toteuttaa siten, että EU valvoo tiukasti sitä, että rakennusten energiatehokkuuteen liittyvää lainsäädäntöä noudatetaan muiden muassa pitkän aikavälin peruskorjausstrategioiden kautta. Tämä on Perussuomalaisten mielestä taas yksi askel lähemmäs EU:n liittovaltiokehitystä. Tällaista kehitystä me Perussuomalaiset juuri vastustamme.

Lopuksi toteamme, että valiokuntaryhmämme on kuitenkin valmis tukemaan puurakentamista isossa kokonaiskuvassa, koska siihen liittyy paljon mahdollisuuksia Suomen näkökulmasta katsottuna. Haluamme myös tukea turpeen monimuotoista käyttöä jo maamme huoltovarmuudenkin näkökulmasta katsottuna. Samoin olemme valmiit tukemaan selvitystä ilmastotullien käyttöönotosta. Muutoin tavoitteet ilmastoneutraliteetin saavuttamisesta ovat pahoin epäonnistuneet EU:n tasolla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunta ottaa edellä olevat asiat huomioon eikä yhdy valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto YmVL 1/2020 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 12.3.2020

Mauri Peltokangas ps
Jouni Kotiaho ps
Petri Huru ps